

УДК 316.614:378–057.87–054.6

Вихрущ-Олексюк Олександра Анатоліївна

асистент кафедри медичної біоетики і деонтології ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет ім. І. Я. Горбачевського МОЗ України»

e-mail: vykhrushch_oa@tdmu.edu.ua

ORCID: 0000–0002–7516–2835

ОСОБИСТІСНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ІНОЗЕМНОЇ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ У ПОЛІКУЛЬТУРНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

У даній статті проаналізовано особистісні детермінанти інтеграції іноземного студента в полікультурне середовище вищого навчального закладу України. Визначено, що взаємодія у інтернаціональній групі та успішність входження у нове, незвичне середовище обумовлені рівнем розвитку толерантності (етнічної, соціальної, як особистісної риси, до невизначеності), етнічною ідентичністю (в «нормі», гіпер/гіпоідентичністю), соціальною дистанцією (від прийняття до повного неприйняття), стереотипністю сприйняття. Визначення рівня прояву даних особистісних детермінант та їх урахування в навчальному процесі сприятиме полегшенню процесу інтеграції іноземних студентів у полікультурне середовище.

Ключові слова: іноземний студент, полікультурність, толерантність, етнічна ідентичність, соціальна дистанція.

Постановка проблеми. У зв'язку із збільшенням числа студентської молоді, що бажає здобувати освіту за межами своєї держави, виникає ряд труднощів та наслідків як для особистості, так і для суспільства. Зокрема зі сторони суспільства виникає потреба у створенні умов миру, позитивної взаємодії та співіснування в межах одного середовища представників різних культурних, релігійних, соціальних традицій. Зі сторони особистості перебування у полікультурному середовищі обумовлене певними особистісними детермінантами, такими як: минулим досвідом міжетнічної взаємодії, рівнем розвитку толерантності та її видів, адекватною соціальною дистанцією, соціальними стереотипами, установками на міжетнічну взаємодію, рівнем самоактуалізації особистості тощо. Аналіз теоретичних підходів С. Бочнера, О. Блінової, К. Хуанга, Н. Моргунової, Т. Єльчанінової, А. Скрипнікова, Л. Герасименка, Р. Ісакова, Г. Небесного свідчить про виділення етапів проходження адаптації, інтеграції та самореалізації, а також ряду труднощів (психофізіологічних, навчально-пізнавальних, соціокультурних; адаптаційних; комунікативних; побутових та ін.), з якими зустрічаються іноземні студенти на протязі навчання у вищому навчальному закладі, та є відмінними від тих, що супроводжують студентів, що не змінюють країну проживання при поступленні у вищий навчальний заклад [2; 3; 5; 6].

На основі аналізу вищеперерахованих класифікацій труднощів слід зазначити, що особистість іноземного студента в освітньому просторі укра-

їнських вnz зазнає значних змін, які можуть відображати певну динаміку формування стадій адаптації, інтеграції та самореалізації, зміст яких у студентів різних етнічних груп може мати свою специфіку.

Метою нашого дослідження є визначення особистісних детермінант іноземного студента, що впливають на його інтеграцію у полікультурне середовище.

Результати дослідження. При розробці та проведенні констатувального етапу дослідження нами було взято за основу теоретико-методологічне обґрунтування, запропоноване О. Асмоловим, що базується на трьох рівнях (квазіпсихологічному; інтерсуб'єктному та інтрапсихологічному) [1]. Нами проаналізовано методи, які вважали за доцільне використовувати М. Верещагіна, Н. Моргунова, Т. Єльчанінова, Г. Солдатова, Л. Шайгерова, А. Борисова та інші при дослідженні проблеми соціально-психологічного входження іноземців в нове для себе середовище. На основі цього аналізу визначено, на нашу думку, найбільш доцільні для досягнення поставлених завдань методи, зокрема це: експрес-питальник «Індекс толерантності» Г. Солдатової, О. Кравцової, О. Хухлаєва та Л. Шайгерової; шкала соціальної дистанції Е. Богардуса; методика діагностування толерантності до невизначеності С. Баднера; діагностичний тест відносин Г. Солдатової; методика для визначення типу етнічної ідентичності Г. Солдатової, С. Рижової. Задля вирішення питання адекватного пред'явлення вербальних тестових методик ми скористались методом подвійного перекладу, що був запропонований Д. Кемпбелом та О. Вернером.

Дослідженням було охоплено 318 студентів-іноземців з країн Африканського континенту, віком від 18 до 31 року. Досліджуваних розподілено на 3 групи по 106 респондентів (по 53 представники жіночої та чоловічої статі у кожній) залежно від терміну перебування на навчанні в Україні: 1 група — до 1 року; 2 група — від 1 до 2 років; 3 група — більше двох років. Дослідно-психологічна робота проводилася у трьох вищих навчальних закладах міста Тернополя: Тернопільському національному економічному університеті, ДВНЗ «Тернопільському державному медичному університеті імені Івана Горбачевського МОЗ України» та Тернопільському національному технічному університеті ім. Івана Пулюя.

Слід зауважити, що при проведенні констатувального етапу дослідження ми зіштовхнулися із рядом труднощів: добір психодіагностичного інструментарію, прийнятного саме для іноземних студентів; небажання студентів-іноземців відповідати на запитання, мотивуючи це відсутністю сенсу проведення подібних опитувань (супроводжуючи свої думки висловлюваннями «Це нічого не дасть», «Це не має змісту», «Я не бачу в заповненні анкети ніякої користі», «Це нічого не змінить»); часткова заповненість анкет (що супроводжувалось відповіддю «Занадто багато читати»); питання тестових методик, що стосувались будь-якої етнічної різниці (особистісне ставлення до людини з іншими поглядами, віросповіданням, кольором шкіри, культурою — що характерно для полікультурної групи) — сприймалися як некоректні.

Оскільки ефективність процесу залучення іноземного студента до нових соціальних умов буде успішною, якщо базуватиметься на принципі толерантності, нами було проаналізовано ряд показників, що стосуються даного принципу. За результатами експрес-питальника «Індекс толерантності» (Г. Солдатова, О. Кравцова, О. Хухлаєв, Л. Шайгерова) було виявлено тенденцію до значного переважання середнього рівня вияву толерантності усіх респондентів (86 балів). Дані результати свідчать про характерне поєднання як толерантних, так і інтолерантних особливостей залежно від ситуації. При порівнянні даних за допомогою коефіцієнта кореляції Пірсона встановлено обернену взаємозалежність між загальним рівнем толерантності та статтю ($r = -0,201$, $p < 0,01$). Тобто у жінок загальний рівень толерантності вищий, ніж у чоловіків.

Таблиця 1

Середні значення індексу толерантності у студентів-іноземців

Показник \ Термін перебув.	1 група(0–1 р)				2 група (1–2 р)			3 група (2–3 р)		
	Заг.	Заг.	Ч	Ж	Заг.	Ч	Ж	Заг.	Ч	Ж
Σ	86	85	83	87	85	83	87	88	85	90
Етнічна тол.	28	28	28	29	28	27	29	29	28	29
Соціальна тол.	29	29	28	29	29	29	29	30	30	31
Тол. як особистісна риса	28	28	28	28	28	27	29	29	27	30

Загальний показник етнічної толерантності (28 балів) відповідає середньому рівню та вказує на нейтральне ставлення іноземних студентів до представників інших етнічних груп. Проте слід зазначити, що порівняльний аналіз середніх величин за гендерним показником (див. табл. 1) дозволив констатувати, що респонденти жіночої статі проявляють високий рівень (29 балів) поваги та прийняття представників інших національностей. Чоловіки ж, в свою чергу, навіть при довготривалому перебуванні у мультикультурному середовищі, зберігають стабільно нейтральне ставлення до інших (28 балів). Дані результати підтверджуються також шляхом застосування кореляційного аналізу ($r = -0,149$, $p < 0,01$).

Узагальнені середні результати дослідження за шкалою «соціальна толерантність» вказують на незалежність від статі респондентів. Тобто іноземні студенти (як жінки, так і чоловіки) в однаковій мірі проявляють толерантне та інтолерантне ставлення до представників різних соціальних груп (меншин, злочинців, психічно невірноважених людей). Зростання терміну перебування у полікультурному середовищі позитивно впливає на прийняття певних соціальних груп, верств населення, способів соціальної взаємодії, що відрізняються від звичних для респондента, а також прояву особистісних установок щодо певних соціальних процесів ($r = 0,162$, $p < 0,01$).

Важливим фактом є виявлення оберненої взаємозалежності між толерантністю як особистісною рисою та гендерною приналежністю ($r = -0,228$, $p < 0,01$). Простежується зміна показника у дівчат від середнього (28 балів на першому році) рівня до високого (більше двох років перебування на навчанні за кордоном — 29 та 30 балів). Тобто можна стверджувати про

прояв у представниць жіночої статі таких якостей особистості, як емпатія, прийняття себе та інших, альтруїзм, миролюбність, прагнення до діалогу тощо. В той же час у представників чоловічої статі не простежуються зміни за даною шкалою (27–28 балів — середній рівень прояву).

Для визначення системи толерантно-інтолерантних установок у ставленні до представників різних соціальних груп було використано модифіковану шкалу соціальної дистанції Е. Богардуса. За допомогою даної методики було визначено ряд соціальних установок іноземних студентів щодо представників: а) іншої національності, б) іншої релігії; в) із іншим кольором шкіри; г) українця. Завдяки дослідженню розглянуто питання психологічної готовності студентів, що навчаються за кордоном, до взаємодії у полікультурному середовищі.

Аналіз отриманих первинних даних засвідчив значні індивідуальні розбіжності у ступені прийняття представників цих груп: від абсолютної ізоляції, максимального відмежування до високого ступеня близькості (готовність прийняти як близького родича) (див. рис. 1). Середні значення показників прийняття-неприйняття студентами-іноземцями представників цих груп засвідчили неоднозначність у ставленні до них. Зокрема, найбільше неприйняття іноземні студенти проявляють до людей з іншим кольором шкіри (11 %), при цьому прийняти цю ж людину як найближчого друга готові 32 % (на одному рівні із представниками іншої національності). Неоднозначність сприйняття людини з іншим кольором шкіри є недостатньо зрозумілим, адже в опитуванні брали участь студенти з африканських країн, які за даною характеристикою значно відрізняються від населення країни, до якої вони прибули на навчання. Соціально-психологічне ставлення респондентів до представника української нації межує із готовністю прийняти його як близького друга (24 %), родича (21 %) — високий рівень близькості, до прийняття його як гостя (туриста) у своїй країні (18 %) — високий рівень соціального дистанціювання. Представника іншої релігії студенти, що прибули на навчання із інших країн, бачать як близького друга (28 %) та громадянина своєї держави (23 %). Майже однакова кількість представників даної групи готові бути сприйнятими респондентами як гості (туристи) (13 %), сусіди по будинку (10 %), колеги по роботі (10 %), близькі родичі (10 %). Але серед студентів-іноземців існує група, що не готові бачити у своїй країні людей іншої релігії (5 %), представників української та відмінних від власної національностей (по 6 %), що свідчить про інтолерантні установки.

Порівняльний аналіз достовірних розбіжностей в установках щодо означених соціальних груп серед студентів-іноземців дозволив виявити певні тенденції та ряд специфічних взаємозалежностей. Зокрема, чим довше людина перебуває в контакті із представниками різних народів, культур, тим меншою стає соціальна дистанція між ними ($r = 0,124$, $p < 0,05$). Якщо ж аналізувати гендерну складову, то слід зазначити, що у представників чоловічої статі спостерігається збільшення соціального дистанціювання на основі релігійності ($r = 0,173$, $p < 0,01$) та кольору шкіри ($r = 0,111$, $p < 0,05$) на відміну від жінок.

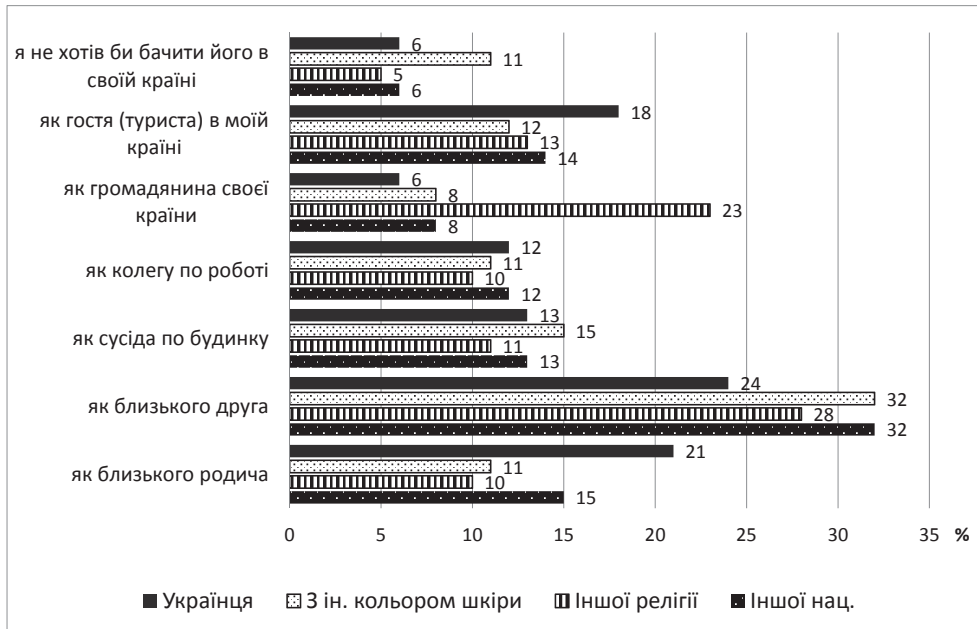


Рис. 1. Результати дослідження соціальної дистанції за методикою Е. Богардуса

Результати діагностичного тесту «Толерантність до невизначеності» С. Баднера свідчать про середній рівень (64 бали) готовності студентів іноземців продуктивно діяти в незнайомій для них ситуації та при недостатній кількості інформації брати на себе відповідальність (див. табл. 2). Аналізуючи результати по субшкалах, відзначається середній рівень толерантного ставлення до новизни (17 балів), складностей (35 балів) та суперечливостей (13 балів), що супроводжують людину в умовах змінного сьогодення. Даний показник є якісною характеристикою особистості та важливим з точки зору соціально-психологічної інтеграції до нових умов не лише навчального процесу, а й взаємодії в полікультурному середовищі. Чим довше студент-іноземець перебуває в полікультурному середовищі, тим нижчим стає загальний рівень толерантності до невизначеності ($r = -0,168$, $p < 0,01$) та до труднощів, що виникають на його шляху ($r = -0,182$, $p < 0,01$). Показники даної кореляції можна пояснити в першу чергу процесом адаптації та виникненням стресостійкості до тих речей, подій, інформації, що раніше викликали занепокоєння та були незрозумілими. В незвичній ситуації, при підвищенні толерантності до невизначеності, людина вбачає можливість розвитку та прояву своїх здібностей та навичок. Тобто чим довше іноземний студент перебуває у полікультурному середовищі, тим більше інформації, навичок взаємодії він отримує і відмінності між людьми у національному, культурному, релігійному плані, що спочатку сприймалися як домінуючі при встановленні чи не встановленні контакту, відходять на задній план.

Таблиця 2

Середні значення за результатами діагностичного тесту «Толерантність до невизначеності» у студентів-іноземців

Показник \ Термін перебув.	Заг. %	1 група(0–1 р)			2 група (1–2 р)			3 група (2–3 р)		
		Заг.	Ч	Ж	Заг.	Ч	Ж	Заг.	Ч	Ж
Σ	64	65	65	65	65	65	65	62	62	62
Новизна	17	17	16	17	17	17	17	16	16	16
Складність	35	36	36	35	35	35	35	33	33	33
Суперечливість	13	13	13	13	13	13	13	12	13	12

За допомогою Діагностичного тесту відносин Г. Солдатової було досліджено емоційно-ціннісний компонент етнічного стереотипу (див. табл. 3). На основі аналізу отриманих даних можна стверджувати, що у студентської молоді іноземного походження щодо себе виявлено середній рівень позитивного емоційного стереотипу ($D = 0,16$). Порівнюючи середні результати за параметрами «Я» ($D = 0,16$) та ставлення до «Представника своєї нації» ($D = 0,11$), слід зазначити, що студент-іноземець ідентифікує і сприймає себе як типового представника своєї національності. Із таблиці 3 можна зробити висновок, що відсоткове співвідношення результатів прояву негативного стереотипу до себе та до типового представника своєї національності однакове (по 16 %). Щодо створення стереотипного уявлення про українця, то загальний показник по даній групі близький до нуля ($D = 0,04$), що вказує на невизначеність (амбівалентність), коли респонденти не віддають чіткої переваги позитивному чи негативному полюсу оцінки. Сказане попередньо підтверджується також відсотковим показником — 36 % приписують негативні характеристики характеру українця, на протилежну 64 % позитивних (табл. 3). Таким чином, ми можемо говорити про високу етнічну ідентичність досліджуваних, про наявність у них чіткої міжетнічної диференціації.

Таблиця 3

Середні значення коефіцієнту стереотипності (D) за результатами діагностичного тесту відносин (за Г. Солдатовою)

Показник \ Термін перебув.	Заг. D	1 група(0–1 р)			2 група (1–2 р)			3 група (2–3 р)		
		Заг.	Ч	Ж	Заг.	Ч	Ж	Заг.	Ч	Ж
Я	0,16	0,11	0,07	0,15	0,19	0,16	0,22	0,18	0,14	0,22
Свій народ	0,11	0,07	0,05	0,1	0,17	0,14	0,2	0,1	0,07	0,13
Українці	0,04	0,05	0,04	0,07	0,04	0,04	0,05	0,03	0,02	0,05

Дані характеристики є цікавими з точки зору статі та динаміки. Зокрема, у чоловіків рівень емоційно-оцінного ставлення до себе ($r = -0,226$, $p < 0,01$) та до типового представника свого народу ($r = -0,197$, $p < 0,01$), нижчий, ніж у жінок. Проте чим довше студент іноземного походження перебуває на навчанні в полікультурному середовищі, тим більше спостерігається підвищення інтенсивності емоційно-оцінного компоненту соці-

ального стереотипу щодо власного Я (переважання високих балів по позитивних якостях та рисах характеру) ($r = 0,172$, $p < 0,01$). Дані результати можуть бути пов'язані із проходженням інтеграційних процесів, створенні умов для ствердження власної особистості як члена колективу та майбутнього спеціаліста, на основі чого будується взаємодія із іншими.

Тест на визначення типів етнічної ідентичності Г. Солдатової, С. Рижової дозволяє діагностувати етнічну самосвідомість і її трансформацію в умовах міжетнічної взаємодії. Аналізуючи отримані результати, слід зазначити, що у всіх респондентів спостерігається домінування позитивної етнічної ідентичності, тобто позитивне ставлення до свого та інших народів. Прагнення до позитивної етнічної ідентичності є необхідною умовою збереження цілісності та неповторності етнічної спільності в етнокультурному різноманітті світу. Прояв того чи іншого типу етнічної ідентичності у студентів-іноземців може коригуватися їхнім особистісним досвідом взаємодії із представниками іншої національності, саме тому для нас було цікавим прослідкувати збереження позитивної етнічної ідентичності в межах високого показника норми впродовж усього навчання в полікультурних групах (від 13 до 15 балів). В поліетнічному суспільстві позитивна етнічна ідентичність задає оптимальний баланс толерантності щодо власної та інших етнічних груп, що дозволяє розглядати її, з одного боку, як умову самостійного і стабільного існування етнічної групи, з іншого — як умову мирної міжкультурної взаємодії в поліетнічному світі.

Посилення деструктивності в міжетнічних відносинах обумовлено трансформаціями етнічної самосвідомості по типу гіпер-/гіпоідентичності, що відповідають таким шкалам, як етніонігілізм (8 б.), етнічна індіферентність (11б.), етноегоїзм (9 б.), етноізоляція (10 б.), етнофанатизм (10 б.). Середні показники за даними шкалами відповідають середньому рівню прояву. В основі даних шкал лежить рівень «негативізму» щодо власної та інших етнічних груп, поріг емоційного реагування на іноетнічне оточення та вираженість агресивних та ворожих реакцій (табл. 4). Домінування одного із видів гіперідентифікації може бути причиною виникнення конфліктних ситуацій, різноманітних форм ксенофобії, расизму. В свою чергу гіпоідентифікація (етніонігілізм та етнічна індеферентність) в умовах полікультурного середовища (яким є група іноземних студентів) може призвести до маргіналізації, тобто до відмови від цінностей та традицій своєї культури та неприйняття іншої.

Використовуючи дані кореляційного аналізу, виявлені гендерні тенденції у етнічній ідентичності студентів-іноземців. Як було зазначено вище, домінуючим є переважання «норми» у всіх респондентів, проте у представників чоловічої статі даний показник нижчий, ніж у жінок ($r = -0,186$, $p < 0,01$). Прослідковується пряма взаємозалежність між схильністю чоловіків до етніонігілізму ($r = 0,141$, $p < 0,05$) та етноегоїзму ($r = 0,111$, $p < 0,05$) у порівнянні із жінками. Тобто у міжетнічних стосунках чоловіки швидше вдадуться до пошуку стійких соціально-психологічних ніш не за етнічним критерієм, чи до взаємодії із іншими крізь призму свого народу, ніж жінки.

Таблиця 4

Середні значення за результатами діагностичного тесту на визначення типів етнічної ідентичності (за Г. Солдатовою, С. Рижовою)

Показник \ Термін перебув.	Заг.	1 група (0–1 р)			2 група (1–2 р)			3 група (2–3 р)		
		Заг.	Ч	Ж	Заг.	Ч	Ж	Заг.	Ч	Ж
Етніонігілізм	8	8	9	8	8	11	9	7	8	7
Етн. індеферентність	11	11	10	11	11	12	11	12	11	12
Норма	14	14	13	14	14	13	15	14	14	15
Етноогоїзм	9	8,4	9	8	10	10	9	8	8	8
Етноізоляція	10	10	10	10	11	11	11	9	9	9
Етнофанатизм	10	11	10	11	11	11	11	10	10	10

Примітка: 20–14 балів — високий рівень прояву; 7–13 — середній; 0–6 — низький.

Тривале перебування в іншому культурно-соціальному середовищі накладає свій відбиток на етнічну ідентичність студента іноземця. Однією із закономірностей, що підтвердилась при застосуванні кореляційного аналізу, є зменшення рівня етноізоляції при збільшенні тривалості перебування у полікультурному середовищі ($r = -0,140$, $p < 0,05$). Студент-іноземець перебуваючи під впливом та у взаємодії із різноманітними етнокультурними представниками змінює своє бачення домінантності та зверхності своєї нації над іншими. Цікавим є факт прямого кореляційного зв'язку між терміном перебування у полікультурному середовищі та етноіндеферентністю ($r = 0,127$, $p < 0,05$). Тобто, чим довше студент-іноземець перебуває у полікультурному середовищі, тим більша вірогідність розмивання етнічної ідентичності, що виражається у невизначеності етнічної приналежності, неактуальності етнічності.

Висновки та перспективи подальшого дослідження. Хоча у більшості випадків студенти-іноземці демонструють середній рівень прояву досліджуваних ознак (загального рівня та видів толерантності, етнічної ідентичності, соціальної дистанції, стереотипності сприйняття), однак є група респондентів, що особливо потребує професійної підтримки, супроводу та психологічної корекції з метою покращення їх інтеграції у полікультурне середовище вищого навчального закладу України.

Отже, наша країна може стати психологічно комфортною для іноземного студентства за умови, що процес навчання, система соціально-психологічного супроводу буде організована із врахуванням усіх труднощів та особистісних детермінант та в основі взаємодії буде лежати принцип толерантності.

Дане дослідження не вичерпує всіх аспектів інтеграції особистості в полікультурне середовище. Перспективними в соціальній психології можуть бути закономірності інтеграції іноземних студентів з точки зору гендерної стратегії; специфічні особливості входження в полікультурне середовище студентів-іноземців — представників різних віросповідань, з огляду на регіональну та мовленнєву специфіку; важливим є лонгітюдне вивчення становлення в процесі професійної діяльності студентів, що прибули на

навчання до України; порівняльний аналіз інтеграційних процесів, які характеризують входження українських студентів у полікультурне середовище іноземного вчз із подібним процесом для іноземних студентів в Україні.

Список використаних джерел і літератури

1. Асмолов А. Г. Шлягина Е. И. Национальный характер и индивидуальность: опыт этнопсихологического анализа / А. Г. Асмолов, Е. И. Шлягина // Психологические проблемы индивидуальности: Науч. сообщ. к семинару-совещанию молодых ученых. Ленинград, 14–17 мая 1984 г. — 1984. — Вып. 2. — С. 257–260.
2. Блинова О. С. Трудова міграція населення України у соціально-психологічному вимірі : монографія / О. С. Блинова. — Херсон : РІПО, 2011. — 486 с.
3. Моргунова Н. С. Наукові підходи до дослідження психологічних особливостей адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ України / Н. С. Моргунова, Т. М. Сльчанінова // Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія. — 2014. — Вип. 47. — С. 139–148.
4. Психодіагностика толерантності личности / [под ред. Г. У. Солдатовой, Л. А. Шайгеровой]. — М.: Смысл, 2008. — 172 с.
5. Скрипніков А. М. Особливості психологічної адаптації іноземних студентів медичних закладів України / А. М. Скрипніков, Л. О. Герасименко, Р. І. Ісаков, Г. Л. Небесний // Світ медицини та біології. — 2013. — № 2(37). — С. 159–161.
6. Фернхем А., Бочнер С. Культурный шок // Психологическая помощь мигрантам: травма, смена культуры, кризис идентичности [для студ. высш. учеб. заведений, обучающихся по направл. и спец-тям психологии] / Солдатова Г. У., Шайгерова Л. А., Калиненко В. К., Кравцова О. А. — М. : Смысл, 2002. — С. 193–200.

REFERENCES

1. Asmolov A. G., & Shlyagina E. I. (1984) Natsionalnyiy harakter i individualnost: opyt etnopsihologicheskogo analiza [National character and personality: the experience of ethno-psychological analysis]. *Psychological problems of identity: Nauch. soobsch. k seminaru-soveschaniyu molodyih uchenyih. Leningrad, 14–17 maya 1984 h., Vol. 2, 257–260* [in Russian].
2. Blynova O. E. (2011) *Trudova mihratsiia naselennia Ukrainy u sotsialno-psykholohichnomu vymiri: monografiya* [Labour migration Ukraine in social and psychological terms: monograph]. Kherson: RIPO [in Ukrainian].
3. Morhunova N. S., & Yelchaninova T. M. (2014) Naukovi pidkhody do doslidzhennia psykholohichnykh osoblyvostei adaptatsii inozemnykh studentiv do navchannia u VNZ Ukrainy [Scientific approaches to the research of psychological features of adaptation of foreign students to studying in higher educational institutions of Ukraine]. — *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni H. S. Skovorody. Psykholohiia. — Bulletin of H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University. Psychology. Vol. 47, 139–148* [in Ukrainian]
4. Soldatova H. U., & Shaiherova L. A. (Eds.). (2008). *Psychodiagnostics of personality tolerance*. M.: Smyisl.
5. Skrypnikov A. M. Osoblyvosti psykholohichnoi adaptatsii inozemnykh studentiv medychnykh zakladiv Ukrainy [Features of foreign students' psychological adaptation at higher medical educational establishments of Ukraine]. *Svit medytsyny ta biolohii. — The world of medicine and biology, Vol. 2(37), 159–161*.
6. Fernhem A., & Bochner S. (2002) Culture Shock. *Psychological assistance to migrants: trauma, culture change, identity crisis*. H. U. Soldatova, L. A. Shaiherova, V. K. Kalynenko, O. A. Kravtsova. M.: Smyisl.

Выхрущ-Олексюк Александра Анатольевна

ассистент кафедры медицинской биоэтики и деонтологии ГВУЗ
«Тернопольский государственный медицинский университет
им. И. Я. Горбачевского МОЗ Украины»

**ЛИЧНОСТНЫЕ ДЕТЕРМИНАНТЫ ИНОСТРАННОЙ СТУДЕНЧЕСКОЙ
МОЛОДЕЖИ КАК УСЛОВИЕ УСПЕШНОЙ ИНТЕГРАЦИИ
В ПОЛИКУЛЬТУРНОЙ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ СРЕДЕ**

Резюме

В данной статье проанализированы личностные детерминанты интеграции иностранного студента в поликультурную среду высшего учебного заведения Украины. Определено, что взаимодействие в интернациональной группе и успешность вхождения в новую, необычную среду обусловлены уровнем развития толерантности (этнической, социальной, как личностной черты, к неопределенности), этнической идентичностью (в «норме», гипер/гипоидентичностью), социальной дистанцией (от принятия до полного непринятия), стереотипностью восприятия. Определение уровня проявления данных личностных детерминант и их учет в учебном процессе будет способствовать облегчению процесса интеграции иностранных студентов в поликультурной среде.

Ключевые слова: иностранный студент, поликультурность, толерантность, этническая идентичность, социальная дистанция.

Vykhruhch-Oleksyuk O. A.

assistant of the department of medical ethics and deontology,
I. Y. Horbachevskyy Ternopil State Medical University

**PERSONALITY DETERMINANTS OF THE FOREIGN STUDENT
YOUTH AS A CONDITION OF SUCCESSFUL INTEGRATION
INTO THE MULTICULTURAL EDUCATIONAL ENVIRONMENT**

Abstract

This article analyzes a number of difficulties and determinants of personality that affect the integration of foreign students in the multicultural environment of the higher educational institutions in Ukraine which differ from those that typical for the students that do not alter their country of residence at admission to a higher educational institution. It was determined that the interaction in international groups and successful entry into new and unfamiliar environment are conditioned by the level of tolerance (ethnic, social as personality traits, uncertainty), ethnic identity (i«normal», hyper / hypoidentity), social distance (from acceptance to complete rejection), stereotypical perceptions. The positive ethnic identity sets the optimal balance of tolerance to own and other ethnic groups. In turn, tolerance involves expression of such personality traits as empathy, self acceptance and acceptance of others, altruism, peacefulness, the desire for dialogue and so on. The problems of selection and usage of the diagnostic tools were characterized for international students. Personality determinants of integration of foreign students were analyzed by taking into consideration the gender component and length of stay in a multicultural environment (1 group — 1 year, 2 group — 1 to 2 years, 3 group — more than 2 years). Definition of the level of manifestation of personal determinants and their

usage in the learning process will help to facilitate the integration of foreign students in a multicultural environment.

Key words: foreign student, multiculturalism, tolerance, ethnic identity, social distance.

Стаття надійшла до редакції 13.04.2016